

N. Szabó József könyve nem csak azért nagy nyeresége művelődéstörténetünknek, mert oly korszak megvilágítására vállalkozott, amelyről sokáig nem lehetett őszintén beszélni, hanem azért is mert ismét egy hosszúra nyúlt hullámvölgy után vagyunk és van mit tanulnunk a magyar kultúrdiplomácia 1945–1948 közötti törekvéseiből és példájából.

(-y -y)

Maiorescu, Rodica: Cartea veche străină sec. XVI.: Catalog. București 1996. Editura Bibliotecii Naționale a României. 481 l.

A keleti szomszédunk fővárosában, akár csak Budapesten, három nagy könyvtár őriz jelentősebb számban régi nyomtatványokat: a nemzeti, az akadémiai és az egyetemi. E gyűjteményekről nyomtatott formában korábban a Román Tudományos Akadémia bukaresti központi könyvtárában található ősnymtatványok (Bacâru, Livia: *Catalogul incunabulelor*. Biblioteca Acad. R. S. România. București 1970.), valamint az Egyetemi könyvtár régi román könyveinek katalógusa (*Cartea veche românească în colecții Bibliotecii Centrale Universitare București*. Prefață de Virgil Căndea. București 1972.) jelent meg. Most napvilágot látott a román főváros harmadik nagy gyűjteményének, a Nemzeti Könyvtárnak 16. századi nyomtatványairól készült katalógusa Rodica Maiorescu gondozásában. (Röviddel ezt megelőzően jelent meg ugyanennek a könyvtárnak ősnymtatványait áttekintő kiadvány is: Schatz, Elena-Maria: *Catalogul colecției de incunabule*. Biblioteca Națională a României. București 1995.)

A testes kötetben 1161 mű 1425 példányának ismertetése olvasható. Ezzel kapcsolatban elsőként ki kell emelni, hogy a bibliográfiai leírás tartalmazza a nyomtatványok kollációját is, azaz a kiadvány füzeteinek beosztását, azok egyenkénti terjedelmének közlésével. Az ilyen jellegű katalógusok között sajnos csak nagyon kevés akad, amelyik vállalkozik erre a meglehe-

tősen munkaigényes feladatra, amelynek eredménye azonban a bibliográfiai jellegű munkával foglalkozók számára rendkívül hasznos segítséget nyújt. Megtalálható itt még a fordítások esetében az eredeti cím, az előszó és ajánlás írójának valamint az illusztrátor neve, a kiadvány díszítésére vonatkozó adatok stb. A példány leírása tartalmazza a kötet állapotát az esetleges hiányok megjelölésével, a kéziratos bejegyzéseket, valamint a kötésre vonatkozó legfontosabb adatokat.

A mutatók is ezekhez igazodnak: áttekintést nyújtanak a megjelenés ideje, a nyomdász (kiadó), irodalmi közreműködők (előszó írója, fordító stb.), illusztrátor (metsző), könyvkötő, egykori tulajdonos és a metszett ex librisek szerint. Természetesen megtalálható a hivatkozott szakirodalom jegyzéke is. A mércét a szerző tehát valóban magasra helyezte a fentiekben körvonalazott igényességgel. Mind a bevezető, mind a kötet használatáról szóló eligazítás a román mellett angolul is olvasható. A könyvet 48 illusztráció zárja, amelyhez szöveges jegyzék is készült.

Sajnos az említett, magas igényű keretek kitöltése nem mindig sikerült. A mindössze 17 tételből álló szakirodalomban a magyar igazán nagyon jól van képviselve: Apponyi négy kötet, az országos ősnymtatvány-katalógus (CIH), a *Régi Magyarországi Nyomtatványok* (RMNy) és Veress Endre román–magyar bibliográfiája. A leírásokban az ezekre történő hivatkozások azonban nem találhatók meg. Így az egyetlen magyarországi nyomtatvány leírásánál (572. sz.) sem olvasható az RMNy-szám (RMNy 555), akár csak az egyetlen, részben magyar nyelvűnél (220. sz.), az 1598. évi tizenegy nyelvű Capelinusnál (RMNy 829) sem. (Pedig az említett RMNy bibliográfiának alapján könnyen megállapítható lett volna, hogy a bukaresti katalógusban évszám nélkül közölt bázeis nyomtatványt melyik esztendőben készítették.) Az ősnymtatványokra vonatkozó katalógusok (GW, CIH) szerepeltetése feleslegesnek tűnik, ugyanakkor hiányzik olyan alapvető munka, mint pl. a 16. században a német nyelvterületen készült nyomtatványok hatalmas bibliográfiája (VD 16),

amelyben pedig megtalálható több száz Bukarestben őrzött nyomtatvány leírása. Ilyen és ehhez hasonló, korszerű és fontos bibliográfiai hivatkozás helyett a leggyakrabban Graesse közel másfél évszázados, mára már bizony meglehetősen megkopott munkája olvasható. Úgy tűnik, hogy a katalógus elkészítéséhez Rodica Maiorescu sajnós kénytelen volt nélkülözni a modern szakirodalom jelentős részét.

Több magyar, illetve hazánkban tevékenykedett szerző munkáját is őrzik Bukarestben: pl. Bonfinit kilenc (175–183. sz.), Temesvári Pelbártot (1038–1043. sz.) hat, Sambucust (1179–1180. sz.) és Werbőczyt (1370–1371. sz.) két-két példányban. Emellett számos más magyar vonatkozású, részben meglehetősen ritka, ún. „Neue Zeitung” is található a katalógusban, amely hazai eseményekkel foglalkozik.

A bukaresti katalógus számunkra talán legérdekesebb része a kötetek volt tulajdonosainak mutatója. Ez természetesen csak a könyvekben ma fellelhető tulajdonosi bejegyzések alapján volt összeállítható. Ebből kiderül, hogy a mai nemzeti könyvtárban négy nagy, egykori román gyűjteményből őriznek jelentős számban 16. századi nyomtatványokat: Nicolae Bălcesu, Ion Brătianu, Constantin Karadja és a nemzetközi kulturális kapcsolatok román intézete. Rajtuk kívül nagyobb számban mindenek előtt Erdély területéről kerültek ide ilyen kiadványok a román fővárosba.

A nagyváradi római katolikus káptalan könyvtárából – három különböző elnevezés alatt – összesen nem kevesebb, mint 69 kötetet őriznek most ott. Két egykori szász evangélikus gimnáziumból is jutottak oda szép számban ilyen könyvek: Szászsebesről (28 db) és Besztercéről (14 db). De akadnak magán személyek is, akikről ötnél több kötet található az egykori tulajdonosok mutatójában: az aradi Mayerhofer Antal (21 db), Teleki Imre (12 db), Tokody György (8 db). Kisebb számban több erdélyi köz-, illetve egyházi könyvtár, valamint magánszemély tulajdonából került 16. századi nyomtatvány a mai román nemzeti könyvtárba: a nagyváradi premontreiektől (két megjelölés alatt összesen 9 db), a brassói ferencesektől

(két név alatt összesen 5 db), Ipolyi-Stummer Arnoldtól (3 db), Csíki ferencesektől (3 db), Susich Károlytól (3 db). Egy-két könyv több tucat más erdélyi könyvtárból származik.

Igen érdekes a mai Románián kívüli területekről Bukarestbe jutott kötetek korábbi tulajdonosainak jegyzéke. Akad itt a berlini és müncheni állami könyvtártól az esztergomi érseki és a debreceni református kollégiumon át az Országos Széchényi (4 db – részben duplum) és a budapesti Egyetemi Könyvtárig számos gyűjtemény. De nem érdektelen a 18. század második felében feloszlott rendi könyvtárak állományából származó kötetek mozgásának nyomon követése a Kárpát-medencén belül, majd onnan Bukarestbe. Ezekre jó példa a leleszi premontreiek öt, a brassói és a kolozsvári jezsuiták három-három kötete. Itt lehet megemlíteni, mint jellegzetes hibaforrást, amely számos, nem magyar vagy szlovák szakirodalomban fellelhető. Pozsonynak 1919-ben alkotott „Bratislava” névformáját ugyani sűrűn cserélik a latin „Wratislavia”-val (Boroszló, korábban a német Breslau, ma a lengyel Wrocław). Ebben a katalógusban is több, egykori boroszlói személy „Bratislava” megjelöléssel szerepel.

Mindent összefoglalva, a bukaresti katalógus – néhány fogyatékosága ellenére is – értékes adatokat nyújt a Délkelet-Európa könyvtörténetével foglalkozóknak.

BORSA GEDEON

Bukvar jazúka ruszago: sz procsim ru-kovogyijem nacsinajuscsh ucstiszja. V Budine [Buda], 1799. [2. kiad.] Reprint. Nyíregyháza: Bessenyei György Tanárképző Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke kiad., 1998. S. a. r., utószó: UDVARI István. 84 l.

Az Országos Széchényi Könyvtár régi szláv nyomtatványait már avatott szerzők leírásaiból viszonylag jól ismerjük, legyen elég itt Bor Kálmán és Borsa Gedeon nevét említenünk. A „régii”-nek ugyan nem minősülő, ám kultúrtört-